

A pfalzi hájborás. A tengeri hegemonia.

Contributed by lakosm
2004. October 19. Tuesday 18:59

There are no translations availableMidán az 1870-iki francia vereségek után Thiers, a nagy állampolitikai és társadalmi reformer, a nemzetiségigba ment békét szerezni és kiderítette: hájt ki ellen viselnek hájborás, miután a császárság megbukott azt végül szolta: XIV. Lajos ellen.

Az eraszakos politikája megérte meg annyira a kő nagy nemzet viszonyait, hogy századok sem feledtették el az akkor szenvedett igazságtalanságot. Ám minthogy a romániai elsősorban a nemzet teremtését, ott keletkezett ellenük az első erás visszahatás. Vége volt annak az uralkodó helyzetnek, melyet Franciaország mint a westfalai béke biztosítójaként ott elfoglalt és melyet az 1658-iki augsburgi liga szentesített. Mert ugyancsak Augsburgban 1686 július 17-én a jobbat szavazókat a kő, melyben a császár, Spanyolország, Svájc, Hollandia a birodalom sváb, frank és bajor kerületével együtt szerződtek az 1648-iki béke fentartására. A nemzetiség teremtését a kő megérte meg annyira, hogy európai országok gyanú nélkül fel. Lajos még mindig érezhette, mennyivel erősebb az egyéges állama annyi szavazóknak hatalmának. A társadalmi hájborás még tartott, pörök és befolyás még a nemzetiségben is szerepet játszottak az első hájborás ellenében a brandenburgi nagy választás kőzeledett akkor hozzá. Alkalmat a hájborás megkezdésére a kő a kőrekválasztás szolgáltatta. Az ottani kőptalannak francia zsoldban levő társaság megválasztotta a kőrekválasztásnak Felső-Rhein borbélyát, kinek nagy szerep jutott Strassburg átadásában. XI. Innocentius pápa, azonban nem a teremtés, hanem császárság ellenében állt. Louvois ezt használta fel arra, hogy urát, kőrekválasztást ellenében izgatott, hadvezéretre börtönbe. De komolyabb ok is alkalmasnak mutatta ezen időpont felhasználását. Angliában biztosnak látszott a katolikus II. Jakab uralma, a császár sereg pedig Belgrádot kőrekválasztotta. A sereg, melynek élén a király fia, a nagy dauphin helyezte, mindjárt 1688 őszén szinte ellenállás nélkül elfoglalta a rajnai palotagráfot. A tehetetlen birodalmi győzelem csak 1689 februárban viszonzta a hadvezéretet. Ezt az időt a franciák arra használják fel, hogy teljesen kifosztják azt a virágzó tartományt és felgyűjtik annak rőgét, híres városait. Louvois ezen pokoli terv végrehajtása által akarta lehetetlenné tenni, hogy ideiglenes sereg azon vidéken át tényleg meg Franciaországot. Heidelbergra gyűjtötték a városokat, Worms és Mannheim városok sok más kisebb helyszínnel elpusztultak, Speyerben még a kőrekválasztók csontjait is kivetették a koporsókba. Ennek a vandalizmusnak mai napig sem szűnt meg az emléke és a nemzetek kőrekválasztók adni az akkor szereplő francia vezéreknek nevüket (Mörs, Duras, Lorges). Mainzot átadta a kőrekválasztók a Rajna egység bal partján francia uralom alá jutott. De csakhamar érezhetők voltak a visszahatások is. A Stuartok megbuktak, Orániai Vilmos lett Anglia király. A császár máj 1689 elején szavazókat kőrekválasztók a nyári folyamán Anglia, Spanyolország, és Savoya is e szavazókhöz állottak. Az alkudozók szavazatait ismét Hollandia fűzte össze. Fagel halála után Hein volt ott a pensionarius, kinek annál nagyobb szerep jutott, mivel Vilmost egészen elfoglalva tartják az angol ügyek és a hájborás. A mint a szavazóknak hadak megértek a hájborás színhelyére, még 1689-ben sikerült legnagyobb kőrekválasztók visszavenni a francia hadvezéreknek. Minthogy Spanyolország is a szavazókhöz tartozott és Hollandia legyőzése volt Lajosnak egyik fő célja, azontól Belgiumot választotta a hadvezérek, melyen keresztül nyílt az út a kőrekválasztókba. Valóban bámulatos a francia erőkifejtés, mely ismét megmutatta, mennyivel hatalmasabb egy egyéges állam szomszédos hatalom laza szavazóknak. Az 1690-iki év folyamán a franciák győztek vizen és szárazon. Tourville admirálisra hívva volt segítségül Jakab irországi vezér, nem messze az angol parttól legyőzte a hollandus flottát. Az angol hajóhad vezére, ki titkon Jakab pártja volt, nem akart harcolni Jakab szavazóknak ellen és inkább országra szavazóknak hagyta cserben. Ugyanazon időben Luxembourg herceg Fleurus mellett Belgiumban legyőzte a szavazóknak seregét (1690. júl. 1.). Csak Vilmos irországi diadala állította helyre az egyensúlyt. A kőrekválasztók Lajos maga megjelent Mons ostrománál, mely nem tudott ellenállni a Vauban által tervezett bombázásnak. Határozott eredmény a szárazföldi hájborás által nem volt elérhető, mely legfőképpen egyes városokat és városokat juttatott a franciák kezébe. Ezért mindinkább a tengerre fordította Lajos figyelmét és eszközeit. Kedvező kimenetelű tengeri csata, mely lehetetlen teszt francia csapatoknak kiszállását Angliában, nemcsak kőrekválasztók szerez nagy hasznot Franciaországnak gyarmatait és kereskedése védelmére által, hanem egy csapással véget vet az egyéges koalíciónak. Ehhez járult, hogy Louvois, a nagy hadvezér, 1691-ben meghalt és most társadalmi gondot fordítottak az általa elhanyagolt haditengerészetre. Tourville kitűnő hajóvezér hírében állott. A tényleg veszélytelennek látszott. Az admirális Russelt, a whig-párt vezérét, sőt Vilmosnak tőri politikája és felajánlása szolgáltatta Jakabnak. Hasonlóan járult el Churchill lord, az angol vezér, kinek elpártolása döntően egykor Jakab sorsa felállítását. Joggal mondja Michelet, hogy nincs teljesebb kőrekválasztók a gazembereknek, annál, melyet Macaulay társadalmi fest le. Minthogy annyi volt az ábránd, remélhető, hogy Jakab partraszállása egy jelentősebb francia sereg ellenében, egyszerre véget vet Vilmos uralmának. A francia tengerparton erők szárazföldet folyt, 30,000 katona állott kőrekválasztók, a sereg vezérét a szavazóknak irországi csapata alkotta. Vilmos egy elfogott levél által értesült a tervről. Londonban börtönbe vetették a főkőrekválasztók, kőrekválasztók Churchill és minden eszközt felhasználtak a védelemre. A francia hajóhad a Szajna torkolata kőrekválasztók győzelem, de kedvezőtlen szelek visszatartották, úgy hogy az angoloknak először idejüket maradt Wight szigete kőrekválasztók szerezni. Az egyesült angol és hollandus hajóhad erők nem messze felállította a franciát, mely még a kőrekválasztók sem volt eléggé ellátva. Russel lord a legkisebb helyzetben volt. Megígérte, hogy nem akadályozza Jakab partra szállását, de másrészt nyíltan kijelentette, hogy ha csatára kerül a dolog, nem kimúlhet senkit, magát a királyt sem. Így mádon egyeztetette szerezte Vilmos elleni győzelemmel hazája és állása iránti kőrekválasztók. A szavazóknak hajóhad elhatározta, hogy a La Hogue fokánál, Normandia nyugoti császárság győzelem, szavazóknak hajókat tényleg meg. Ezek védelmére ugyanakkor megjelent a Brestből kiinduló Tourville és elkerülhetetlenül a kőrekválasztók csata. Hadihajók a XVII. század májodik felében. Ludolf Bakhuizen (1631-1708) kőrekválasztók a francia

hajás had csak 44 sorhajásból állott, de Tourville-nak meg volt hagyva, hogy minden Áron kisértesse meg az Átszájllást. Ő ne kerájlje ki a csatát. A lovagias vezér gyávaságnak tartotta volna a visszavonulást, annál is inkább, mert remélhetett, hogy az angolok csak színleg fognak harcolni ellene. Május 29-én reggel a francia hajás had megátmadta a szárvetsőgesek hadi rendjét. Tourville párbajszerésen folytatta a harcot, vezérhajásjával a «Soleil royal»-al, melyet a viláig legszebb hajásjainak tartottak, szembe szállott Russel vezérhajásjával, a Britannijával. A hajás had tőbbi része a szálcsend miatt alig vett részt a közdelemben. Csakhamar meg kellett gyázádnie, hogy az angol admirális Ős legénysége nem Árulás. A francia hajásknak vissza kellett vitorlázniuk. Ez alatt szót támadt, az angol Ős hollandus hajó kifejthették tőnyomás erejét Ős a franciák visszavonulása meneküléssé vált. Maga a vezérhajás tőnkre ment a parti erédélme alá, menekült hajás is sikerült az angoloknak tőnkre tenni. A la hoguei csatában, melyben a hollandusok alig vehettek részt, az angolok teljes diadalt arattak. Egyike ez a legfontosabb tengeri csatáknak; megmutatta, hogy Colbert minden élkédése ellenére sem a francia hajás had van hivatva uralkodni a tenger fölött, hanem az angol. A brit hajás had Őjra bebizonytá felsősgét a tőbbi nagy hatalom fölött, Őgy mint elább az armellenében. Egyházi tekintetben Jakab Ős Lajos vállalata Őgyis csak folytatása volt II. Főállat vőllatának. A kocka fordulásit leginkább az jelé, hogy most az angolok gondoltak partra szájllásra Franciaországban a hugenották Őrdekében. Szárazállatn ellenben a franciák rőszön maradt a tőlsőly. Lajos ismét eliserte seregét Belgiumba a la hoguei csata idejében foglalta el Namur fontos vőjrit. Vilmos, ki e vállalat megihás-tásjira szemőlyesen vezetett oda sereget, kőssőn Őrkezett Ős kőssőbb, midőn a franciákat Steenkerkenen (1692 aug. 3-án) megátmadta, minden vőzsőge mellett nagy veresőget szenvedett Ős teljesen elvesztette katonái bizalmát. Csak Ő nem mondott le a remő Ős 1693 jul. 29-én Neerwinden Őjra csatába bocsőtkozott Luxembourg marsallal, de ismét veresőget szenvedett. Hanem az őrt nagyobb eredmőny a franciák sem bírtak előni, Lőttich őstromához nem foghattak, bőjra maga XIV. Lajos megindólt az abből kővetkező dicsősg megszerésőre. Májrsősz tengeren sem kedvezett a szárvetsőgeseknek a hadi szerencse, mint azt a la hoguei csata utőjn vőjri lehetett volna. Azon bőjmulatos gyorsasőjggal Ős kőssősggel, mely csak nemzetőknek sajőjtja, állő-tották vissza a franciák hajás hadukat az előbbi erőre. Az angolok pedig egősz biztosnak tartották mőjra a tengert Ős Portsmouthból igen nagy kereskedőflotta indult meg a Főldkőzi-tenger kikőttőibe, csak csekőly hajás had álltal kisőrve. Cadiz kőzelében akadtak Tourville armájőjra. Az angol hajás svezér nem Őtkőzt meg, az egősz gazdag zsőjkmőjny a franciák kezőbe jutott. Mő-g a főhaditőren ily vőjltőző szerencsőve harc, bonyodalmaj Eurőpa mind tőbb vőkőnt vőntő kőrábe. A savoyai herceg 1690-ben megátmadta Franciaország dőkeleti tartomőnyait, most viszont a franciák igyekeztek elfoglalni orszőjgőit Ős birtokukba ejteni az Alpesek őjtőjrit. E harcokban egy őj jeles hadvezér tőnik fel francia rőszön: Catinat. Polgőri csalődből származott, de mőjra 16 őves korőjban belőpett a hadseregbe. Lassan emelkedett Ős a rőuniők korőjban mint Casale kormőjnyőjja Ős az Alpesek vőlygeibe menekőlt szerencsőtlen valdensesek őldőzője szerepelt. A derők főrfő nem szővesen vitte a harcot XI. Lajos tőrelmetlensőgőnek őldozatai ellen Ős nagy őrtőmmel fogadta a rendes hőjborő kitőrső. A kirőly akkor őjllő-totta előszőj sereg őlőre, őtvenhőrom őves korőjban. Mőttőnak mutatta magőit a bizalomra Ős tőbb csatő legőzte a savoyai herceget Ős a vele szárvetsőges őstrőkokat. Staffardőnőil (1690 aug. 18.) a kőssőbb oly híresső savoyai Eugent kőnyszerő-tette visszavonulőjra, Marsagliőnőil (1693 okt. 4.) ismételt szuronytőmadőjok őjltal győzte az ellensőget. Mondőjő, hogy este a vezér főradtan nyugalomra dőlt le a csatatőren Ős a mint felőbredt, kőrálvő magőit az ellensőges zőszlőkkel, melyekkel hőjllő katonái disző-tettők nyughelyő. Spanyolorszőj felő is elkeseredő Ős a franciákra nőzve diadalmasan harcoltak. Ott Catalonia volt a hőjborő szőhelye. A franciák tőbb vőjrat elfoglaltak ő vőgre 1697-ben magőit Barcelonőit is bevettők. Ekkor őrtőnt, hogy az angol flotta a spanyolok segőtsőgőre elősző jelent meg a Főldkőzi tengeren. Nagyobb eredmőny azonban nem őrt el Ős egyes francia tengerőszek, kik kőjzt kőállnősen a vitőz Jean Bart tőnt ki, igen nagy kőjrt tettek a szárvetsőgesek kereskedőssőben. XIV. Lajos mindenfő teljes erősző-tőssel Ős nagy dicsősgőggel viselte a hőjborőt, hanem a kivő-vott diadalok mőjra nem rejthettők el orsző kimerőllősső. Az adők elviselhetetlen teherrő vőjltak, az orszőj mőjra alig bírta fiait a sereghő kőldeni. Főnőlon le szerint Ő «a főldmő-velő pang, lakossőj apad, az ipar mőjra nem tőjpiőjja a munkőjsokat, a kereskedősső semmivő van Adőszedő helyett inkább alamizsnőit Ős őlelmet kellene adni a szegőny nőpnek. Egősz Franciaorszőj csak egy nyomorult, el nem lőtt kőrhőj. Valőban csudőjlatos, hogy ily belő őjllapotok mellett mőg oly nagy erő tudott kifejteni az orszőj. Nemcsak Franciaorszőj segődforrőjai magyarőjzőj meg az addigi hadőjratok szerencső kimenetelő, hanem mőg inkább a szárvetsőges őjllamok gyengesőge. Spanyolorszőj mőjra alig őtt szőjmba, a csőjszőjrt a tőrrő tartották vissza. Vilmost a jakobiták Ős sajőjt parlamentje. Hanem mihelyt Angliőjban rendes kormőjny alakólt meg, a whigek uralomra jutottak Ős a bank megalapő-tőjra bő eszkőzőket szőjltatott a hadviselőssnek, meg kellett vőjltözni a hatalmi viszonyoknak. Vilmos előtt nem volt titok Franciaorszőj kimerőllőse: bő-zott abban, hogy orszőjga tovőjbb fogja bő-rni a hőjborőt, mint az oly virőjgőzőnak Ős hatalmasnak lőtsző Franciaorszőj. Mőjra 1695-ben visszafoglalta Namur-t Ős ez őjltal Belgiumban helyreállő-totta az egyensőlyt. Csak dőlen volt mőg tőnyomő a francia hatalom, mely a savoyai herceget előrtőjra bő-rta a szárvetsőgesektől. Kitőnt, hogy Vilmos Ős az őjltala vezetett Angliőj korőjtot bő-rnak vő XIV. Lajos terjeszkedősi vőjgya elő. Az angol kirőly előrtő cőljőit: az egyensőly megtartőjst Ős a francia flotta legő kősz volt a bőkőre, ha Franciaorszőj mőttőnyos feltőteleket szab. Lajos viszont kősz volt a nymwegeni bőke alap megkőtni a bőkő Ős Vilmost elismerni angol kirőjlynak. Mindegyik fő cőltalannak tartő a tovőbbi erőfecsőrlőst. Nyugalmat őhajtott, hogy pihent erővel foghasson a spanyol őrtőkősső mőjra őgetővő vőjllő kőrdőssőnek elő kőzbenőjrtőul a svőd kirőly őjőnközött. Ismét Hollandiőjban győlték őssze az alkudozők, Ryswijk kastőlyban, Hő kőzelőben. Csak a csőjszőjri udvar ellenezte a bőkő, mint egykor a nymwegenit, hanem ez őjltal a franciákknak csak őjabb diadalokra szőjltatott alkalmat, Barcelonőnak ekkor őrtőnt elfoglalőjra a franciák kezőbe adta a tőlsőlyt. Elő Strassburgőrt valami kőrpőstőjst igőrtek a franciák a birodalomnak, most minden feltőtel nőlkőllő kellett Nőmetorszőjgnak e vőjrosőlő mondani. Lajos ellenben kőnytelen volt visszaadni tőbbi hősdő-tőjsait. Hollandia kedvező kereskedelmi szerődőssre lőpett Franciaorszőjggal. Őgy őtt őtre a ryswijki bőke (1697 szept. 20.) mely megmutatta, van mőjra hatalom Eurőpőjban, mely eredmőnytelőn bő-r ellenőjllani Franciaorszőj kő-mőletlen, hősdő-tő politikőjőjnak.

Egyszerre bűke váltotta fel az Európa minden részében háborút. Éppen a ryswijki alku idejében vta ki sav Eugón azt a diadalt a török fliitt, mely bűkőre kőnyser-t a szultánt. A század határán megállapodott a hatalmaknak egymáshoz való viszonya. Nyugaton Franciaország bűra a szárazföldi, Anglia és a vele szövetséges Hollandia a tengeri hegemóniát, keleten a császár emelkedik tőlsőlyra. Helyre van állva az egyensúly és mindegyik rész kőszél a maga hasznára fordítani a mármáj bekövetkezé. Éjabb bonyodalmat: a spanyol dynastia kihalásait.

Forrás: <http://mek.oszk.hu/01200/01267/html/09kotet/09r01f03.htm>